

فلسفه تعلیم و تربیت اشراق

جلد اول کتاب «فلسفه تعلیم و تربیت اشراق» نوشته حجت‌الاسلام محمد بهشتی به کوشش انتشارات پژوهشگاه حوزه و دانشگاه روانه بازار نشر شد.

جلد اول کتاب «فلسفه تعلیم و تربیت اشراق» نوشته حجت‌الاسلام محمد بهشتی به کوشش انتشارات پژوهشگاه حوزه و دانشگاه روانه بازار نشر شد.

به گزارش خبرنگار مهر، کتاب «فلسفه تعلیم و تربیت اشراق» که با هدف استخراج، تحلیل و تشریح مبانی و زیرساخت‌های اندیشه تربیتی متأثر از فلسفه اشراق تدوین یافته، به‌عنوان منبع درسی برای دانشجویان رشته‌های علوم تربیتی در مقاطع کارشناسی ارشد و دکتری در نظر گرفته شده است. بدین منظور نویسنده کتاب کوشش می‌کند با مطالعه و بررسی مفروضات و یافته‌های حکمت اشراق در زمینه نظام نوری، نفس‌شناسی، خداشناسی، جهان‌شناسی و معرفت‌شناسی اشراقی به بنیان‌ها و پایه‌های وثیق، عمیق و بدیع تعلیم و تربیت دست بیاید.

با توجه به این‌که حکمت اشراق یکی از سه مکتب برجسته در تاریخ فلسفه اسلامی است و بنیان‌گذار آن، یعنی شیخ اشراق، یک فیلسوف مسلمان و از ارکان مهم فلسفه اسلامی و پایه‌های استوار فرهنگ ایرانی به شمار می‌رود، فلسفه اشراق در این اثر مورد توجه ویژه قرار گرفته است.

در مکتب فلسفی اشراق سه عنصر اساسی و تأثیرگذار وجود دارد و با ملاحظه این عناصر کلیدی، استخراج و استنتاج نظام تربیتی مکتب اشراق دارای اهمیت می‌شود. این عناصر عبارت‌اند از: ۱. خاستگاه دینی ۲. بن‌مایه تربیتی و ۳. بهره‌مندی از تمدن و فرهنگ ایرانی.

حجت‌الاسلام دکتر محمد بهشتی، دانشیار گروه علوم تربیتی پژوهشگاه حوزه و دانشگاه درباره ضرورت این پژوهش و تدوین کتاب فوق اشاره می‌کند فلسفه اشراق در امور چهارگانه‌ای هم‌چون پی‌ریزی، اتخاذ روش، مستندسازی و تعیین ملاک صحت با دین اسلام توفیقات سرشاری دارد و با توجه به این‌که قوام و استواری اندیشه و فرهنگ ایرانی، به‌ویژه تعلیم و تربیت آن، وابسته به اندیشه اسلامی می‌باشد، استخراج و استنتاج دلالت‌های تربیتی مکتب فلسفی اشراق ضروری می‌نمود.

وی هم‌چنین درباره انگیزه تألیف این کتاب می‌افزاید مضامین تربیتی در برخی آثار سهروردی، سرشار از نوآوری است و همین امر، باعث شد تا زوایای تربیتی فلسفه اشراق در این اثر صورت‌بندی شود. در این کتاب تلاش شده نکات تربیتی به زبان روز و ساده نوشته شود تا فلسفه تعلیم و تربیت اشراق با ساختاری نو در اختیار خوانندگان قرار بگیرد.

نویسنده در جلد اول این کتاب که نه فصل دارد، به بررسی مبانی فلسفه تعلیم و تربیت اشراق می‌پردازد.

فصل اول کتاب با عنوان «شناسایی فلسفه اشراق» در چهار گفتار شامل خطوط اصلی و نقاط ممتاز فلسفه اشراق، مراحل پی‌ریزی و پیدایش فلسفه اشراق، معرفی شخصیت بنیان‌گذار فلسفه اشراق و معرفی آثار سهروردی و پیروان او تدوین شده است.

فصل دوم با عنوان «فلسفه تعلیم و تربیت اشراقی»، پس از بیان مقدمه‌ای، بحث نورشناختی اشراقی (هستی‌شناختی) را در چهار زیرشاخه چیستی نور، ویژگی‌های نور، هویت و حقیقت نور و کاربردهای واژه نور در آثار سهروردی به بحث می‌گذارد و در نهایت نتیجه‌گیری می‌کند. وی در جمع‌بندی این فصل تأکید می‌کند: «در فلسفه اشراق، مجموعه شبکه عظیم هستی حول محور نور و ظلمت، تفسیر و تبیین می‌گردد و نگاه به شبکه عظیم هستی به‌عنوان نظام نور و علم و قدرت، دگرگونی عمیق و بنیادینی در نگرش انسان به وجود می‌آورد».

در فصل سوم این اثر، جهان‌شناسی اشراقی (نظام نوری) تبیین می‌شود و سرفصل‌هایی چون تعداد عوالم وجود، چگونگی چینش سلسله مراتب وجود، تبیین فلسفی چگونگی صدور فیض، تحلیل و بررسی هر یک از عوالم وجود و ویژگی‌های نظام نوری بررسی می‌شود و در پایان فصل، مباحث طرح‌شده نتیجه‌گیری می‌شود.

فصل چهارم که به خداشناسی اشراقی (نورالانوار) می‌پردازد شامل اثبات نورالانوار، یگانگی نورالانوار، نامتناهی بودن نورالانوار، علم نورالانوار، ارتباط بی‌واسطه، بی‌همتایی در جود و رحمت می‌شود. بهشتی در این فصل، یازده مبنای تربیتی را صورت‌بندی می‌کند که از جمله می‌توان به این مبنا اشاره داشت: «عالم ماده و طبیعت برای انسان به زندان می‌ماند که نقطه عزیمت است و باید از آن رها و آزاد شد و به وطن اصلی، یعنی عوالم نور پر گشاید».

فصل پنجم، انسان‌شناسی اشراقی (علم النفس) را در دوازده بخش با عناوین معنا و مفهوم نفس، هویت و حقیقت نفس، حدوث نفس، وجود نفس، تجرد نفس، بقا و جاودانگی نفس، قوای نفس، ارتباط نفس و بدن، مختصات نفس و کمال نفس در بر می‌گیرد. در این فصل پس از نتیجه‌گیری، مبانی تربیتی برآمده از انسان‌شناسی اشراقی در هفت مبنا تدوین می‌شود.

فصل ششم، «معرفت‌شناسی اشراقی» نام دارد که پس از بیان مقدمه‌ای به توضیح سرفصل‌هایی هم‌چون تعریف علم و معرفت، ماهیت و حقیقت علم و معرفت، امکان معرفت، اقسام علم و معرفت، منابع و ابزار معرفت، اعتبار و معیار معرفت، شرایط و موانع معرفت و فهرست مبانی تربیت برآمده از معرفت‌شناسی اشراقی می‌پردازد.

در فصل هفتم به بررسی «اخلاق در فلسفه اشراق» در هشت بخش مفهوم و ماهیت اخلاق، مبانی اخلاق، اهداف اخلاق، معیار فضائل، فضائل بنیادین، رذائل بنیادین، بایسته‌های سلوک اخلاقی و فهرست مبانی تربیتی برآمده از اخلاق اشراقی پرداخته می‌شود.

فصل هشتم با عنوان «جامعه و سیاست در فلسفه اشراق» به بررسی ضرورت جامعه و سیاست، بافت نظام سیاسی اشراقی، استمرار ولایت الهی می‌پردازد. دکتر محمد بهشتی نتایج برآمده از نگاه سهروردی به فلسفه سیاسی که به‌عنوان مبانی تربیتی قابل طرح‌اند را در مواردی همانند ضرورت هم‌یاری اجتماعی، ضرورت سیاست تدبیر، ضرورت وجود امام و حاکم عادل، محبت؛ نیاز بنیادین جامعه مدنی، عدالت، ویژگی‌های مدینه فاضله، وظایف رعیت و امت و نکته‌ها در معاشرت اجتماعی تبیین می‌کند.

در فصل پایانی کتاب به «ارزیابی فلسفه اشراق» پرداخته شده است که در نه محور با عنوان‌های نقد صدراپی، تهافت در تهافت، نقص در تبیین، کوتاهی در تحلیل، ناستواری در بحث تناسخ، کمرنگ بودن بحث و استدلال در پاره‌ای موارد، ضعف دلیل در پاره‌ای موارد، استناد ناصواب و تجلیل زیاد از حد تدوین شده است.

جلد دوم این کتاب به مسائل تربیتی نظام فلسفی اشراقی اختصاص یافته و اهداف، اصول، روش‌ها، مراحل و محتوای تعلیم و تربیت اشراقی را مورد بررسی قرار می‌دهد و بیشتر به مسائل کاربردی و عملی و لوازم و نتایج تربیتی می‌پردازد.

جلد اول کتاب «فلسفه تعلیم و تربیت اشراق» نوشته حجت‌الاسلام محمد بهشتی به کوشش انتشارات پژوهشگاه حوزه و دانشگاه در ۱۸۴ صفحه و به قیمت ۶۷۰۰۰ ریال روانه بازار نشر شد.